

ХАБЫАТ
1831 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

БАСТАКЫ КВАРТАЛ ТҮМҮКТЭРЭ

—Нийслэлэндээ бутуу-
лараа сонгоох. Олохлуг
даганыг хүн тууш уялрын
туур, ону хытга дараа-
дсанын салалтааг агуу-
рхатаа эмнэ. Биднийг урук-
ку хамга маарыннаабаа
салалтаа үөснэ. Сель-
сий Советтар сүүн боло-
нуучуяларын тэрийн-
маасгай, общественнай
тэрийн. Нийслэлэнд
спортивнай үлэлэрнэ
дьярхтанын буолаллар.
Олорго сессияларын хыт-
гы, яра Совет үлэн,
депутатскай бөлөхтөрү,
постары тэрийн, депутат-
тары, бастайааннай ко-
миссиялары хытга үлэлэр,
быыбардааччылар нах-
тарын түмүү, олохко кин-
ришты контуруоллаахын,
олорор сиринэн үлэ, пе-
терайнар, нибелинэтэр,
дьяхтаттар советтары,
булчуттар уонна балык-
чыттар алын сүүнүх тэ-
рийн. «Знание»
общество, араас хайысха-
нан тэрийн кулууптар,
артис, кооперативнай
комиссиятын үлэлэр,
арыталаахын уонна об-
щественнай бэрээдэгнэ
инини утары сэрэтэр дья-
бадлары хытгы, ыччат-
тары уонна сокуоннары
хытга үлэ, быыбардары

хытгы, социалистическай
уоталаахын тэрийн
кнрэлэр.

Оттон нийлдиэтэр ад-
министрациялары хайаа-
хыстаахайн үлэ бара-
нуучуларын, государ-
ственной тэрийн үлэлэр-
ринэ, капиталнай түтүу-
нан сир реформатынан,
маасгай, общественнай
экология боппуруостарынан,
нийлдиэтэрнэ үлэн хаа-
чыларын, наараадалаа-
хын, кадрдары хытга
үлэн, тууваран оноруу
үлэлэрнэ дьярхтанын
таахтар. Ону тага учу-
отчуотунаа биримэтигэр
тууварын контуруоллоох
таахтар. Администрация
инини тэрийн комис-
сиялар үлэлэрн сүүн-
нүхтээх. Олорго админе-
стративнай, саастарын си-
тэ илэс ололорго, арыт-
лаахын уонна итирктэ-
ийн утары охсунар, о. л.
а. комиссиялар кнрэлэр.

Ити олохтоох сельскай
Советтар уонна админе-
страциялар сүүн боло-
нуучуларын ара этим. Апп-
итинтэн ураты быстах бы-
лаарылар боппуруостары
былаларын илэ ардыла-
рыгар сөннөнүхтээхтэр,
үлэлэрин илэ сибээстээх-
тик дьүөрэлтэн хытга-
таахтар.

У о р у у —
х о л у о б у н а й б у р у й

Алексей уонна Петя довордеспуттара биир сыл буолбут. Ол иһигэр мүчүрүгөннээх сырыыла-
ра балай эма буолуо да,
сууэна бэллэммиттэре бач-
ча

САНААЛАР

Кийи байэзэ галтылар дыарыгтанан тугу да аах-сыбакка дыарыктанан, кэди ол дыарыгын билээ-лэсэр тубалар. Ону бидьаргылар ариастаан этэл-лар. Холубур: «ууһут ки-ли ууга өлөр». Онон ки-

ли ыларбыт дьарыгар
бэринилээх буолара
саарбага суох. Мин ман-
на уоруу кыдьытын ыла-
быттаахпын баарабын.
Биирдэ уоран баран тү-
бэспэккэ хаалып иккис
уорууну төрөтөр. Онтон
уоруу кыдьыкка кубулу-
лан «уорбатахпына илгит
кыймаар» дээн ойдобу-
га тирдэр. Омос көрө.
Петлны уоруйахха холоо-
боккун. Табаарыстара ил-
лэни сэмэй, сымнабас ил-
лэниэ аагаллар. «Килин
киниэхэ хайдах сымнаа-
налар да онук ылынар
уонна хардарар», — диир
чугас табаарына. «Син-
биир биллээ, уорума»
дээн этэрбин итэр кур-
дук ынара да, сарсына-
тар «умнаа» кэбиннэр.

Ийэтэ Харитина Арка-
дьевна быһаарарынан, үө-
рөххэз сөһчө тэрдэспэт.
Быйтагыттан кыра оҕолору
кытта бодорунар. Ахсыс
кылааһы 1988 сыллаах-
ха бүтэрэн бараан остоло-
буойга, бытөн нуллинар-
най маҕаһыаһына рабоча-
һынан үлэлиир. Ол сый-
дыан РСФСР ХК 114
мэтатыгыттан 2 чааһы-
нан, 2121 мэтатыһа 2
чааһынан Николоры кыт-
та сууттанар 3 сылта

улэ, сэрин ветерана.

1991 сэл ээтннхн 9 күнэ үүнэр түүнүсэр "Чурапчы орго оскулатын-тан «Мая» магнитофон сүппүтүн туһунан тыс-лабыр сурук кыһар. Бу дыһаланы күөс өртүнэн өтөн киирээ уоруунаа көрөн холобунай дыһала тэриллэн салһастыйа бар-быт Доһуурос көрдөрүүтүнэн Петров Алекс-сей Владимирович уонна Андреев Петр Андреевич уорбуттарын бизннсаан

Мангана хөдлүүбуйнаар дьяавла тэрилтэн суут ко-
руутутар бэрилдэр.

Мань тэнэ Андреев
коммерческэй маданыны
уоран-баран уоттаан хат
дьяавла тэрилдэр. Тийэх
төгүүлүн автостанция бу-
феттан кийи малын уо-

Суут Петров А. В. на-
каастабыл мизэрэи амаа-
һынга кини буруйун би-
ликэрин, урут сууттама-
таһын, буруйу сонуоңдай
сааһын ситэ туолбакка
сытдыан өгөрбүтүн, хо-
дотайствону учуоттаан
киинэхэ РСФСР ХК 46-1
ыт туттары наадалаа-
һынан захта, Улазани
коллективын истэтигэр
бэрилиннэ.

Суут Андреев П. А.
буруйун биллэрин, эд-
рини болромтоо ылбыт
үрдүгүн, буруйу итэрип
сытдыан өгөрбүтүн уонна
урут сууттанан баран
буруйдары салгыы өнөр-
бутун быһыһытынан, кини
көнүлүн быһары илэда-

Андреев бастааны зон-
на тивэх буудбатах. Гус-
тов Алеша биригэбэри
толорулуута унатын-
лаах. Билигин МНМ-ба
А. Иванов биригэдэти-
гэр болуотунуугунаа
үлэди сыдыар. Коллек-
тивын себүлүүр, таба-
рыстарым өйдүүлэр
диз итэбэйэр. Онон дьон
үтөө санаатыгар итэбэ-
лээх, бүдүүрүэн бары-
кано сатылар киһиэхэ би-
ригэдэтин уолаттары
курдук сымнаһаан, өй-
дөнөн олордорбут буруй
олоруу аччыа эбита дуу?

ЫЛЛЫКТАН КИЭН СУОЛГА КИИРИЭХХЭ

Оройуон бурдугу үүннэрээччилэрин сүбэ муньабыттан

Ханна да совхозтар аймактар аанна бардылар. Ийиммүт баайы-дуолу үлэстэр кыһалдата. Итиннэ тэптэрэн сүөһү кыстыга, күннээби үлэ-хамнас тэрээһинэ үтүрүлүһүнэ. Ол охсуута хайыы-үйэ билиинэ: общественнай сүөһүбүт аастыт сылтан 2700 төбөнөн, ол иһингэр мынар ынах 700-нөн адыаата.

Итинник быһыы-майгыттан хаһаайыстыбатын бары салааларыгар көстөр. Холобурга быһылгы ыһыы дымлытын ылан көрүүтүн. Бу үлэни эмнэ дьаалатынан уһуннардахха, оторунан көмөт хоромнуу таһаарыллыан сөп. Ол иһин бааһыналар, сингирдэр системалаах, элбөх сыллаах от ыһылаах сирдэр туһааннаах хаһаайыстыба үлэлһиллбэт фондугар эбэтэр государственнай бас билинэ наһилик администрациятыгар бэриллэллэрин туһунан оройуон администрациятын баһылыгыттан дьаһала тахсыбыта олус тобоостох.

Кылаабынайа, бу нэрап-сааран көмгө ыһыы иһнэ аастыт сылтан аччабат кыахтанна. Совхозтар, сага хаһаайыстыбаннай тэриллилэр рачебай былааннарынан буоллаһына, ыһыы 2800-төн тахса гектарга ыһыллыада. Үлэ манньк биир хайыскалаахтык ыһыллар түбэлтэттигэр 1995 сылга диэри эбии 239 гектар бааһына туһаба бэриллээдэ, ону тэнэ совхозтар бэйэлэрин күүстэринэн урут туһаныллыбаыка бырабыллыбыт сирдэри чөлүтөр түһэрэн өссө 232 гектар бааһынаны өнөс-туохтара.

Оттон бүгүнгүһүн көпсөтөр буоллааха, үгүс эменолар идэтиһэн үлэлээн сирн оторууга, үүнүүнү ыһыыны үрдэттигэ

сорох ситиһиллэннэлэр. Былырын республикада Амма оройуонун кэнииттэн иһисе буолтара да итинни көрдөрөр. Бааһына уонсай нэниттэн 30 бырыһыана, эбэтэр 2921 гектар, ыраас чаарга ыһыллар. Хаары чингэтин иһин төгүл 6939 гектарга ыһыллына. Барыта 8100 тонна органической уо-суурду киллэриллиһэ. Аны саааламмыт үлэ тохтоон хаалбатын, эменолар иһинкигэ эрэллэрин сүтэр бэттерин туһугар сирн, бааһыналары 5 сылтан 50 сылга диэри арендаһыы-лара көрүллэр.

Ол эрэри бүгүн иһингэ туһуугу, иһини улахан сорука дьүөрэлэн туттаха, сааалаһын эрэ курдук. Оройуонга 1995 сылга диэри «Бурдугу» программа ыһыллыбыта. Туох-хаанык иһини, киһи сир бурдугун үүннэрлэ-гэ хайысха ыһыллына. Оттон ол бэйэ олохтоох, оройуоннамыт сизмэтэ, туруктаах үчүгэй базата суох кыаллыбат. Аны бу көмгө дойдун үрдүнөн ди-ринг экономикай ири-зискэ ытарчалык ыла-ран одорорбутун аахы-бат буолар эмнэ табыл-лыбат. Бары экономикай сибээстэр быстаннар арылданан олорор көм-гө кыраны да сааалаһы-рын, туохха эрэ санаа-рын олус ыарахан. Ону ол дьээбккэ, мизстэбэ ту-гу эмэ дьаһаннааха, бэ-йэни бэйэ көрүннэхтэ та-быллар буолла.

Бу боппууо сотору-таабыта буолбут оройуон бурдугу үүннэрээччилэ-рин сүбэ муньабыр тоһо-лоон туруорулуна.

Тылы бастакынан ы-быт оройуон семенной ла-бораториятын сибидиссэйсэ Е. Н. Смирникова быһыл-гы ыһыыга сизмэ туруга үчүгэйин иһирбит анализ-тарынан ырытан бигэртэ-

та. Ону тэнэ кураан сир-дээх уоттаах оройуонга бэйэбэ эрэ сөптөөх сизмэ-ни булуугу наадатын то-һоолоон ыйда. Кураанах почвага дьэ сирдэйдэн үүнэр суортар суох буол-батахтар. Уонсайынан, ханнык бабарар сизмэ айылбатынан дэһын, ку-раантан көмүсүнэр ис күүстээгин таба туһунан, онуоха көмөлөһөн, сирн кытта үлэ технологиятын, культуратын үрдэтэр наа-датын билиэтэ.

Карл Маркс аатынан совхоз кылаабынай агро-нома В. К. Ефремов оро-йуонга бурдугу үүннэ-рингэ сүрүн хайысха суо-дун критикалаата. Үлэ чуолкайа суох буолан кы-ра, улахан да иһингэс тахса турарын холобур-дарынан чингэтэ: «Бары хаһаайыстыбалар иһин-ли-үстүү, онтон да элбөх суорду ыһына сатыллар. Ол түмүгэ мөлүөх буо-лара чуолкай. Олохтоох суорду булууга биир-икки хаһаайыстыбаны идэ-титэн сайынарар сөп. — диэтэ араатар. Оттон сал-гыы мизстэбэ агроном-нарда да, бурдугунан идэ-тийэр эменоларда да үлэ-лииргэ, сайдарга дьинг кө-мүл бэриллэбэти эттэ: «Холобур, — диэтэ араа-тар, — ханна бабарар сы-налар көмүл бардылар. Ол араб бийиги оройуон-га эрэ суох. Бородууксу-уабытыгар үүнүүттэн, наадыйыттан көрөн бэйэ-бит сыана быһарбыт тобо табыллыбат буолуой?» — диэн үгүстөр санааларын тиэртэ.

Эбизки, дьэһимнэни, хардары-таары да буол-лар, биир массынаада ку-тан ыраастатын, кыр-дын, сыһаа эбит. Син-биир булкуйсаллар. Онон ыраас сизмэни хайдах да ылбаккын. «Тамми» суорлутун бийыл иккис ыраастатыһын мытты-

быт, онно да өсиктэн араасан биэрбэт эбит. Онон кэлэр өртүгэр тус-туһунан культуралары ыһынан, ыраастаан хар-дарыта атастаһабын, — диэтэ Төлөйтөн сылдыр бурдук, сизмэ эменотун салыйааччы В. В. Смир-ников.

Оройуон рекордмен бурдугу үүннэрээччигэ Соловьевтан Г. Д. Нико-лаев муньахтан астым-матабын адына. Даны-лаакка, иһитиннэрэлтэргэ экономикай өртүгүн ырытыллыбыт иһини итэ-бэтэр, сэнээрдэр сыһыла-ралар, анализтар суохта-рын билиэтэ. Оттон салты: «Бүгүн эмнэ үө-һөттөн сыһыларалар «оч-чону ылабыт, үүннэрэ-бит» дьиниһэн түбэрлэ-лииттэрин эрэ иһэн хаал-лыбыт. Бэйэбит, эменолар эрдэ ыһытыт аабылар-быт, анализтарбыт аах-сыллыбатылар. Истиди-бэт эрэри тобо хомуд-лар дааннайдарыт? Эгэ мизстэбэ ыһыллыбыт бо-родууксууабытын бас бил-лэрнэхтэ дуо? Суох! Ыс-кылаакка иһирдэ да ха-һаайын элбиэр. Былы-рын валовойунан саа-май элбөх бурдугу ыһ-быллыт. Оттон хамна-пыт буоллар барыларыт-тан кыра этэ. Билигин сов-хоз рабочайыгар ыйга ха-наба

10-нуу тыһ. солк. буолар дин-лэр. Эт, үт өсчүллэри эмнэ биллибэт. Оччоту-гар хантан манньк үлү-гэр хамнастанабыт?» — диэн эһитин түмүктүүр.

Сылан үрдүк үүнүүтүн эменотун эменевонд Г. М. Макаров, кырды-га кыһыан-абаран эттэ.

— Тус бэйэм бүгүн ханнык хайысханы ыла-ларым, ханныкка саала-ларым биллибэһэ барда. Совхоз араахымын ай-даана барыбытын бул-куйда. Тустаах үлэбити-

гэр да иһтээр-ыдаанар-дар көмө суох. Билигин техника барыны баһаа-рар. Ижнердэр кыһа-маттар. Холобур, былы-рын нуутчалык билбэт киһи иһирэн көрдөһүү бө-дөнөт 5 тыһ. солк. ком-байн ыларга дьаалатын онгортон кэлбиппин бу-лан таһаарбатахтара. Бу көлүн эмнэ бэйэбинэн иһирэн, онно мизстэтигэр онгостон икки комбайны холбоон 32 тыһ. солкуо-байга ыһылым. Фонданы таһынан. Бу суолта биэр-бэттэн. Сиргэ да сыһыан биэр онук. Усулуобуйа-та көрүт, бородууксууа-бытыттан туһанырын — үлэллэхпит. Үбү-аһы ха-рыстааман, үлэни биэр онук ирдээн», — диэн үлэбит киһи санаатын то-бо тэбинэр.

Эрэллэри Эристин ааты-нан совхоз кылаабынай агронома М. М. Монас-тырев совхозтар быта-рыһыларын быстах барыт эменолар ахсаан өртүнэн элбэхтэрин, өл-түннүмэт-түгэмэт буо-лууну өссө үнсэтин са-наатта. Олор, биллэн ту-рар, тэнэ суох балаһыан-ыаланыахтарын, күүһү бытарытыахтарын этэн ту-ран, совхозка 15 иһин-лээх хонну биригээдэтин тэрийбитэрин билиһин-нэрдэ уонна ол калин хо-нуу үлэлэрин ыһтар биэр көлүн биригээдэ буола улаатыабын, ол тэрээһин-тэн тутулуктаһабын эт-тэ. Түмүгэр, бу салаада үүнэн иһэр эдэр специа-листарга болломтону, кы-һамыһыны уурага ыһар-да.

«Мындабаайы» совхоз директоры В. П. Чичаги-наров оройуонга бурдугу үүннэрнэгэ дьин-ахчы идэтиһэн дьарыгарар дьоннорго экономикай өртүгүн бэйэлэрин сала-лыыларыгар көмүлү,

кыһы биэрэр нэм кэлби-тин санаатта. Ону тэнэ оройуон сир үлэтигэр, ме-диорацияда бөдөрээттээр тэрилтэлэрэ аастыт да өр-түгэр, билигин даһаны ха-йа үлэтэх эрэ өртүгэр ох-толору, бааһынаны тум-наларын критикалаата.

Хас биридди наһили-гинэн, эменонан бүтүн комбайнынан өлүүлэнэр кыаллыбата өдөнөр. Чуо-лаан, быһылгы ыһыыга, хомуурга совхозтар араа-сыттан тутулуга суох бэйэлэрин территорияла-рыгар баар эменолары техниканан хааччылаах-таахтара иһиниһэн. Иһи-нинэн, сизмэ бурдук сы-наата, тастан көлүгэ ыа-раата. Онон оройуон сов-хозтара сизмэ бурдугу бу-лууга хардарыта көмө-лөсүһэллэригэр сүбэлэ-нэ, дуогабар онгостуох-таахтар, сүрүннүүр сы-на быһыллыахтаах.

Итиллэргэ олохуран мун-ьях оройуонга бурдугу үүннэрэр эменолар кол-лективтарын хардарыта көмөлөсүүһүгэ дуогабар-дарын ыһына. Олору та-һынан наһиликтэр адми-нистрацияларын кытта хас биридди эмен 1995 сыл-га диэри үлэ дуогабары-гар илин баттастылар. Үһүс сүрүн докумунунан оройуон администрация-та бурдугу үүннэрини саймынарыга эбээһинэ-тэһинтэ биһирэниэ. Онуо-ха сортовой сизмэ бур-дугу булуу, уматыгынан уонна оҕууохтуур маты-рылаалларынан хааччы-йыы, сага техникалары-нан толорууну, хаһаайыс-тыбаларга бурдукка анаан капиталнай тутуулары бырайыактан онгорторуу курдук чопчу дьаһаллар билиэтэһиллэр. Эмнэ ман-на быһылгы дьылга оро-йуонга бурдугу үүннэрэр эменолар иһин ардылары-гар ыһыллар куоталаһыы усулуобуйата бигэргэниэ.

Муньааха оройуон ад-министрациятын баһылыга Н. С. Сивцев кыттыһын ылаа уонна тыл эттэ.

С. СМЕРНИКОВА.

Бастакы квартал түмүктэрэ

(Бүтүүтэ. Иһин 1 стр. көр).

Рүүкүтэ 70 солк. 602 солк. 60 харчыга, хими-ческой састаантаах дьах-тар баттабын прическа-лааһын 11 солк. 80 хар-чыттан 126 солкуобайга, ар киһи баттабын кыры-һын 2 солк. 85 харчыт-тан 20 солкуобайга тиил-дэ. Саха Республикатын правительствотун бу дьыл муус устар 3 күнү-нээби 168 №-дээх дьаһа-лынан эргинэр тэрилтэ-лэргэ сыананы көмүл ы-тыы көнүлүннэ.

Бастакы кварталга оро-йуон үрдүнэн государс-твеннай капиталнай угуу суотугар 4,9 мөл. солк. суумалаах сүрүн фондтар олоххо киллэ-риллиллэр. Итинтэн тыа хаһаайыстыбатын мас-сыналарын атылаһыны-га 93,9 бырыһыана (4,6 мөл. солк.) ороскуоттан-на уонна Мындабаайыга 16 мизстэлээх бааныһы (298 тыһ. солк.) үлэбэ (298 тыһ. солк.) Оттон бы-дэһиниһэ, Оттон бы-

һылгы сыл үс ыйыгар оройуон үрдүнэн 17,3 мөл. солк. суумалаах ка-питалнай үбүлээһин ту-һанылыһа. Ол иһиттэн киһинизимит үбүлээһин суотугар — 17 мөл. солк. (98,3 бырыһыана), тэ-рилтэлэр бэйэлэрин үл-тэринэн — 0,3 мөл. солк. (1,7 бырыһыана).

Оройуон түөрт тутар-танар тэрилтэлэрэ уонна үс тутуунан дьарыктанар кооперативтара уопсайа 11,4 мөл. солк. суула-лаах үлэни толордулар. Ол иһиттэн «Якутагро-промстрой» МПМК-та 6,8 мөл. солк., «Якутагро-промстрой» хаһаайыс-тыбалар икки ардыларына-ры иһа тэрилтэтэ 0,3 мөл. солк., «Якутводие-диорация» холбоһук ПМК-та 0,9 мөл. солк., «Якутгражданстрой» хол-боһук оройуоннаабы кы-ра тэрилтэтэ 1 мөл. солк. үлэни мыттылар. Тутуу-нан дьарыктанар коопе-ративтаран «Ньидьди» 377, «Кэскил» 48, «Хол-

тобо» 20 тыһ. солк. бө-дөрээттээр үлэлэри то-лордулар.

Сыл үс ыйыгар оро-йуон иһини стадионун тутууга 567 тыһ. солк. үлэ мытыллан, сыллаа-бы былааннамыт үлэ 13,2 бырыһыана толору-луна, 100 мизстэлээх таас остолубуой тутуу-гар 342 тыһ. солк. тутар-танар үлэ мытыллан, кө-рүллүбүт үп 18,2 быры-һыана туһанылыһа. Иһин таһынан таас ос-куола тутуутугар 470,4 Харбалаа 95 мизстэлээх оҕо садыгар 219, Уһун Күөл иккитальнай котель-найыгар 1659, Ыһыллара кварталнай котельнайы-гар 998, Мындабаайы 90 мизстэлээх оҕотун сады-гар 1301, СЭС админис-трациянай дьиниһэн ту-туутугар 233 тыһ. солк. суумалаах үлэлэр ыһы-лыһыллар.

В. ПЕРМЯКОВА, статистика оройуон-наабы отделын на-чалыһа.

Оренбуржьеда уматык-оҕууох матырылаалла-рыгар ыарахан быһыы-майгы үөскээтэ. Общес-твеннай уонна кэтэх транспорт тохтоон турара үксээтэ. Саасын ыһыы үлэлэрэ, ол аата кэлэр үүнүү саарбахтаһыныга туруорулуна.

Ити уобаласка неби сүүрдэр региональной суолталаах завод баарын үрдүнэн. Киһи бэйэтин бородууксууатын сага-быллаахтын бартерга мытта. «Роснефтепро-дукт» концерн 12 холбо-луга неби бэлэмнэн биэритин сарбыда. Сов-хозтар уонна колхозтар уматыгы атылаһалла-рыгар үптэрэ тийбэтэ биэр мэхэһинэн буолла.

Синиментарга: айан-ныырга манньк мыла ордук эрэллээх буолла; хас биридди гектары тиз-рэгэ, ыһарга, үүнүүтүн хомуһарга 150 грамм уматык тиксэр.

В. Булукин фотота. (РИТА—ССТА).

